

Кондратюк-Антонова Т. В., кандидат філософських наук, доцент, доцент кафедри правових дисциплін Київського факультету Національної академії Національної гвардії України

ЮРИДИЧНА ТЕРМІНОЛОГІЯ: ФІЛОСОФСЬКО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ

Наше сьогодення пов'язане з активізацією інтеграційних процесів у світі для вироблення єдиних правових стандартів, що відповідають сучасним потребам глобального суспільного розвитку, стрімкого інформаційного потоку, вимагають впорядкування та нормування власної юридичної термінологічної системи. Це, в свою чергу, змушує дослідників звернутися до вивчення закономірностей утворення юридичної термінології, її структури та перспектив розвитку.

Юридична термінологія в нашій країні активно розвивається та збагачується. Про це свідчать видані в останні роки перекладні довідники юридичної термінології, поява яких стала великою підтримкою в оволодінні мовою спеціальності, знання якої вкрай необхідне при підготовці українських спеціалістів у юридичній сфері.

Термінологічні назви у сфері юриспруденції, як і в усіх інших сферах, здійснюють одну з основних своїх функцій – пізнавально-інформативну, пов'язану з реєстрацією та збереженням нагромаджених людством знань. Терміни не тільки називають, а й логічно, точно і вичерпно у певний час розвитку науково-пізнавального процесу визначають відповідні поняття. Системна організація юридичних термінів виявляється як у плані змісту, так і в плані вираження, але при визначальній ролі змісту. Юридична термінологія як основний та найбільш інформативний пласт лексики мови законодавства, сприяє точному і виразному формулюванню правових розпоряджень, досягненню максимальної лаконічності юридичного тексту, являє собою його ядро, основний смисловий фундамент.

Однією з характерних рис юридичної термінології є її загальна поширеність. Саме різноманітні суспільні відносини є предметом правового регулювання. Практично немає такої сфери життя, якої б не торкалося право. Тому в нормативних

актах використовується і побутова лексика, і найменування різних послуг, і словниковий склад різноманітних галузей знань. Юридична термінологія, як правило, специфічна. Вона насичена словами, що мають особливе юридичне значення. Юридичний термін, як слово чи словосполучення, використане в законодавстві, є узагальненим найменуванням юридичного поняття, має точний і визначений зміст, відрізняється змістовною однозначністю та функціональною стійкістю.

Юридичні терміни як словесні визначення державно-правових понять, допомагають виразити та закріпити зміст нормативно-правових приписів держави. Без термінів, які мають чітко визначений зміст, неможливо досягти максимальної точності викладу законодавчої думки. Вони посідають особливе місце в мові законодавства. Важливою рисою юридичних термінів є їх тісний зв'язок зі світоглядом та ідеологією, з різними політичними та юридичними теоріями, суспільними традиціями, правовим досвідом.

Юридична термінологія виступає повноправним та невід'ємним компонентом сучасної правової дійсності. Вона безпосередньо впливає на право, оскільки кожна правова норма, щоб бути зрозумілою у суспільстві, повинна бути виражена за допомогою відповідних лінгвістичних засобів. Право завжди знаходить своє мовленнєве втілення, тому що воно покликано регулювати відносини у суспільстві і, відповідно, чітко визначати дозволи та встановлювати заборони. Тобто право, як домінуюче джерело виразу державної волі, зацікавлене в адекватній мовній об'єктивації.

Право формує своєрідний і водночас необхідний для кожної людини засіб ретранслявання суб'єктивних думок. У якості такого способу виступає юридична мова, котра реалізується за допомогою спеціального тексту, в якому нормативно закріплюється на певний час те, що є важливим та значимим для індивіда, суспільства, держави. Кожен правовий припис, щоб отримати дійсну юридичну силу, повинен бути відображеним в офіційному письмовому джерелі за допомогою лінгвістичних засобів.

Питання юридичної термінології є складовою частиною більш загальної проблеми – проблеми мови законодавства. Сьогодні роль мови в юриспруденції дедалі частіше стає

предметом широких дискусій та наукових досліджень. У свідомості юристів мова – це насамперед спосіб матеріалізації думки і волі законодавця. Мову прийнято вважати лише інструментом мислення. Однак сутність ролі мови у праві значно ширша.

Мова законодавства – це офіційна мова державної влади. Саме способи вираження законодавчої думки багато в чому залежать від сутності держави, що видає закони, від інтересів соціальних прошарків, які проголошують свою волю в праві.

Виникають юридичні терміни разом з іншими термінами в результаті нормотворчості. Увага до юридичної термінології та її розбудови на власній національній основі, ступінь розробленості й упорядкування, стан і глибина її наукового вивчення – це показники рівня розвитку держави, суспільства, нації, національної свідомості і правосвідомості.

З юридичною термінологією безпосередньо пов'язана і регулятивна функція права, основою реалізації якої є ефективна дія та застосування правових норм. Отже, ефективність застосування правових норм, відображених у законах, залежить від того, наскільки точно та логічно сформульований той чи інший припис, наскільки ясно та грамотно написана відповідна стаття закону. Це свідчить про безпосередній зв'язок між мовою та правом, більше того, про залежність права від мови. Тому юридична термінологія, також як і юридичні поняття, які виражаються за її допомогою, і правові явища та процеси, що пояснюються за її допомогою, представляє собою повноправну частину права. Вона має важливе змістовне значення для права.

В якості перспектив розвитку цього напрямку, необхідно звернути увагу на більш тісну співпрацю мовознавців та юристів, на створення сприятливих умов для формування усталеної системи юридичних термінів, забезпечення нагальної потреби в україномовних довідниках, тлумачних словниках з юриспруденції та підготовку фахівців з юридичного документознавства.

Список використаних джерел

1. Мова права і юридична термінологія : навч. посіб. для студ. юрид. спец. вищ. навч. закл. / Н. В. Артикуца ; Національний ун-т «Києво-Могилянська академія». Центр

інноваційних методик правничої освіти. – Київ : Стилос, 2004. – 277 с.

2. Юридичне документознавство : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / О. Шерман, А. Токарська ; Львів. держ. ун-т внутр. справ. – Львів : [ЛьвДУВС], 2010. – 135 с.

3. Юридична термінологія : поняття, особливості, види [Текст] : монографія / М. Любченко ; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. – Харків : Права людини, 2015. – 277 с.

Красницька А. В., кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри юридичного документознавства Національної академії внутрішніх справ

ПРОБЛЕМИ ВИКОРИСТАННЯ ЮРИДИЧНИХ ТЕРМІНІВ У ЗАКОНОДАВСТВІ УКРАЇНИ

Останнім часом все більше уваги приділяється якості нормативно-правових актів. Порушень у цій сфері занадто багато, що пояснюється ігноруванням правил юридичної техніки. Зауважимо, що будь-які відступи від правил-вимог юридичної техніки, правил лексики, граматики й стилістики української мови, законів формальної логіки, дають підстави кваліфікувати їх як помилки правотворчості. Правотворчі помилки як результат неправильних дій правотворчого органу, що порушують загальні принципи і норми правоутворення, погіршують якість прийнятого правового акта та призводять до його неефективності, тому що в результаті виникають суперечності, неточний виклад волі правотворця, нечіткі положення, різне тлумачення змісту акта, встановлені санкції не відповідають суспільній безпеці правопорушень.

Потрібно звернути увагу на те, що юридичні помилки у правотворчості виникають унаслідок недотримання вимог правотворчої техніки як виду юридичної техніки. Цими вимогами охоплені всі стадії процесу законотворчості, а також найважливіші аспекти змісту і форми нормативно-правового акта, що створюється.

Помилка, незалежно від форми її існування – у правовому пізнанні, у правовій поведінці суб'єктів, у юридичних